

NASTAVKI ZA RAZVOJNO PARTNERSTVO TREH GENERACIJ 2018-25

Slovenija po hudi krizi v obdobju 2008-13 v zadnjih treh letih spet beleži gospodarsko rast, letos celo rekordno po kriznem obdobju. Ta naj bi po zadnjih ocenah (Consensus) v letu 2017 znašala med 4 in 5 % realno.

H gospodarski rasti je na začetku najbolj pripomogel izvoz, v zadnjem letu pa se končno krepi tudi domača potrošnja. Izvoz naj bi se v letu 2017 okrepil realno za več kot 8 %. Ob tem se zmanjšuje tudi zadolženost države, merjene v deležu BDP, saj naj bi do konca leta padel na 75 odstotkov BDP. Zadolženost podjetij je bistveno nižja kot pred krizo leta 2007. V letu 2017 se bo razmerje med neto dolgom in EBITDO znižalo na 2,7 ali manj, kar je najmanj v zadnjem desetletju.

Konjunkturo je nujno izkoristiti za nov razvojni zagon, kajti Slovenija je zaradi globoke recesije, kljub ugodnim trendom, šele v drugem polletju 2017 dosegla raven realnega BDP na prebivalca iz leta 2008. Obenem produktivnost, navkljub odličnim izvoznim rezultatom, še vedno za 20 odstotkov zaostaja za povprečno produktivnostjo v EU-28. To je predvsem posledica strukture gospodarstva oziroma umeščenosti na sredino proizvodne verige.

Čas je za srednjeročni nacionalni razvojni sporazum, ki bo okrepil zdrave gospodarske trende, s tem pa omogočil tudi višji življenjski standard državljanek in državljanov Slovenije.

Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) na podlagi takšnih razmer, razvojnega pogleda gospodarstva in dosedanjega sodelovanja s socialnimi partnerji daje v javno razpravo na Vrhu slovenskega gospodarstva 2017 Nastavke za Razvojno partnerstvo treh generacij 2018-25. Ti temeljijo na viziji razvoja gospodarstva do leta 2025, po kateri bi se dodana vrednost na zaposlenega dvignila s sedanjih 42.000 na preko 60.000 evrov, izvoz pa z 32 milijard na 50 milijard evrov.

Na GZS želimo, da je Dokument eden od prispevkov za razvojno partnerstvo s socialnimi partnerji za obdobje 2018-25. V tem obdobju bi morala Slovenija realizirati svoje dane prednosti skozi okrepljen socialni dialog, katerega cilj mora biti hitrejši gospodarski razvoj kot podlaga za večjo kakovost življenja prebivalcev Slovenije.

Preambula

- i. Izhajajoč iz temeljne razvojne usmeritve zagotavljanja višje kakovosti življenja in socialne blaginje,
 - ii. zavedajoč se dejstva, da lahko to dosežemo le z gospodarsko rastjo, rastjo izvoza, rastjo produktivnosti in večjo konkurenčnostjo gospodarstva, kakovostnimi delovnimi mesti in delujočim socialnim dialogom,
 - iii. ob upoštevanju potreb gospodarstva po dobro izučeni zaposlenih ter vrhunskih raziskavah in razvoju,
 - iv. ob razumevanju, da je treba ustvarjeno gospodarsko vrednost ustrezno razdeliti med zaposlene, lastnike podjetij in za zagotavljanje nadaljnega razvoja podjetja,
 - v. ob spoštovanju temeljnih pravic delavcev, med katere sodijo pošteno plačilo za opravljeno delo, izboljševanje delovnih pogojev ter upoštevanje prispevka delavcev h gospodarski rasti na ravni podjetja in države kot celote ter
 - vi. ob zavedanju, da morajo delavci in delodajalci ter njihovi predstavniki v zasebnem sektorju sodelovati za čim večjo dobrobit posameznika, družbe in države ter iskati skupne rešitve za izzive, ki jih prinaša napredek v socialnem dialogu in kolektivno dogovarjanje,
- za obdobje od leta 2018 do 2025 predlagamo naslednje ključne cilje in korake za dobrobit treh generacij državljanov: delovno aktivnih, starejših in mladih.

Ključni cilj:

Dvig življenjskega standarda kot dvig realne kupne moči*: do leta 2025 bo realna kupna moč, glede na leto 2016, višja za 3 odstotne točke v primerjavi z deležem razvitosti EU-28 (dvig z 83 % na vsaj 86 % BDP na prebivalca po pariteti kupne moči). BDP na prebivalca se bo glede na to predvidoma do leta 2025 povečal z 20.700 EUR na 28.000 EUR.

*Volume index of real expenditure per capita in PPS (EU-28 = 100).
Vir: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/purchasing-power-parities/data/database>

A. Mlada generacija (do 30 let)

Cilj: hitrejša in večja vključenost mladih v redne oblike dela in razpolovitev deleža podjetij, ki jim primanjkuje ustrezno usposobljenih mladih kadrov (trenutno 35 % v Sloveniji, v EU 15 %*).

*Vir: Eurostat

Cilja lahko dosežemo z naslednjimi koraki:

• Izboljšanje in optimizacija izobraževanja

- Skrajšanje povprečnega časa študija na terciarni ravni.

Cilj: do leta 2025 z 8,7 na 7,1 leta, kolikor znaša povprečje držav OECD*.

*ISCED2011, 5-8

- Omejitev začasnega in občasnega dela študentov in dijakov z namenom učinkovitejšega študija in hitrejšega prehoda v redno zaposlitev, ob upoštevanju varovalk osnovne socialne varnosti.

Opcija: študentsko delo lahko opravljajo le dijaki in študenti, ki so v predhodnem študijskem letu izpolnili vse redne šolske/ študijske obveznosti.

- Oblikovanje in vzpostavitev sistema dolgoročnega napovedovanja poklicnih potreb delodajalcev za ustrežnejše načrtovanje programov izobraževanja in usposabljanja.

• Privlačna Slovenija za visoko strokovne mlade kadre

- Povečanje števila sofinanciranih kadrovskega študijskega.

Cilj: dvig kadrovskega študijskega s 333 v letu 2015/2016 na 1.000 v letu 2025.

- Zmanjšanje odliva mladih kadrov in hkrati povečanje priliva mladih, visoko strokovnih kadrov iz tujine.
- Predlogi: s privlačnejšo davčno zakonodajo, zmanjšanjem administrativnih ovir in odpravo omejitev za zaposlovanje visoko kvalificiranih državljanov tretjih držav, še zlasti na področju deficitarnih kadrov.
- Umestitev in izvajanje karijerne orientacije mladine prek celotnega šolskega sistema, da bodo mladi lažje in ozaveščeno sprejemali svoje poklicne in življenjske odločitve, upoštevajoč svoje potenciale in poklicne interese.
- Spodbujanje tesnejšega sodelovanja izobraževalnega sistema z delodajalci pri razvoju izobraževalnih vsebin, ki mladim predstavijo poklic v realnem delovnem okolju. Povečanje obsega praktičnega usposabljanja mladih v vseh izobraževalnih programih ob ohranjanju visoke ravni splošnih znanj. Promoviranje tehniških poklicev z namenom dviga njihovega ugleda v širši javnosti in karijerne atraktivnosti pri mladih.

Cilj: krepitev vajeništva in dvig praktičnega usposabljanja na visokih strokovnih šolah, kjer bi ta delež moral doseči 20 % izobraževalnega programa.

Dodaten predlog: uvedba spodbud za delodajalce, ki usposabljujejo, dokvalificirajo oz. prekvalificirajo mlade za lažji vstop na trg dela.

B. Aktivna populacija

Cilj: rast povprečne bruto plače, ki bo višja od inflacije in hkrati nižja od rasti produktivnosti dela.

Za uresničitev tega cilja so potrebni naslednji pogoji in koraki:

• **Do leta 2025 20-odstotna rast števila delovnih mest v družbah, ki dosegajo več kot 50.000 EUR dodane vrednosti na zaposlenega.**

- 5-odstotna letna rast sredstev podjetij za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje zaposlenih.
- Nadaljnji ukrepi za davčno razbremenitev stroškov dela, zlasti strokovnega kadra.

• **S povprečno letno rastjo produktivnosti dela v višini 4,4 % do ciljne gospodarske rasti, ki bo v povprečju za 2 odstotni točki letno višja kot v EU-28.**

- Rast vlaganj podjetij v raziskave in razvoj (RR) za 8 % letno.
- Spodbujanje vlaganj v RR pri malih in srednje velikih podjetjih (MSP).

Predlogi: nadaljevanje razpisov in povečevanje državnih sredstev za financiranje RR, uvedba razvojnih vavčerjev za digitalizacijo MSP, subvencioniranje prijav MSP na razpise EU ter spodbude za vlaganje v znanje in spretnosti zaposlenih.

- Rast mase stroškov dela in rast povprečne plače v javnem sektorju ne smeta prehitovati rasti mase stroškov dela in rasti povprečne plače v zasebnem sektorju.
- Postopno izboljšanje strukture javne porabe v smeri večjega financiranja razvojnih investicij.

• **Kakovostno delovno okolje**

- Oblikovanje in sprejem ukrepov v sodelovanju s socialnimi partnerji, ki bodo izboljšali kakovost delovnih mest.

Predlogi: vlaganje v izobraževanje in usposabljanje, vlaganje v učinkovitejšo uporabo znanj zaposlenih, nenehno izboljševanje organizacije dela in medosebnih odnosov.

C. Starejši (55+)

Cilj: povečanje stopnje delovne aktivnosti starejših z 41 % v letu 2016 na vsaj 50 % do leta 2025*.

** Vir: Eurostat, starostna skupina 50 do 74 let*

Da bi dosegli ta cilj, predlagamo ukrepe na treh ravneh:

• **Povečanje stopnje delovne aktivnosti starejših**

- Večja vlaganja podjetij v izobraževanje in prilagoditev delovnih mest potrebam starejših. Predlog: 100 EUR na leto na vsakega zaposlenega, starejšega od 55 let, ob zagotovitvi vavčerjev države za izobraževanje.
- Odprava zakonskih in drugih omejitev, ki poslabšujejo zaposljivost starejših.

• **Izboljšanje zaposljivosti in zdravja starejših**

- Mentorske sheme za prenos znanja starejših na mlajše sodelavce.
Predlog: manjša delovna obremenitev, med drugim tudi s postopnim skrajševanjem delovnega časa starejših.
- Subvencije države za povišan (dvojni) strošek delodajalcev (malica, prevoz dela) iz naslova delitve delovnega mesta med dva delavca s krajšim delovnim časom ter zagotavljanje subvencij za socialne prispevke starejših zaposlenih
- Promocija zdravja in boljših delovnih pogojev na delovnem mestu.
Predlog: tovrstno promocijo financirata tako delodajalec kot država.
- Skupne aktivnosti delodajalcev in sindikatov/predstavnikov zaposlenih za povečanje motiviranosti starejših za pridobivanje novih znanj in spretnosti.

• **Daljše ostajanje v zaposlitvi**

- Spodbujanje zaposlenih, da ostanejo zaposleni ali samozaposleni tudi po izpolnitvi upokojitvenih pogojev.
Predlog: finančna spodbuda - upravičenost do sorazmerno večjega deleža izplačila pokojnine, kot je trenutno v veljavi.

Klavzula o izrednih razmerah:

Nastavki Razvojnega partnerstva treh generacij 2018-25 se v primeru izrednih razmer, ki so definirane kot (1) dve zaporedni leti krčenja gospodarske aktivnosti ali (2) visok (več kot 10-odstoten) porast cen surovin na mednarodnih trgih, merjeno z vsaj enim indeksom surovin, ki jih izračunava Svetovna banka (Energy ali Non-energy), določijo na novo. V tem primeru bi se namreč okoliščine toliko spremenile, da bi vodile k velikemu padcu dodane vrednosti oziroma bi pomenile šok za gospodarstvo.